

Uzun zamandır Türkçe teorik dergileri okumuyorum. Bunun birinci nedeni, zaman yetmiyor. Bundan daha önemli ikinci neden, okuyamıyorum, içimi sıkıntı basıyor. Konuların ele alınış tarzı oldukça yüzeysel. Bu da insanda "okumaya değmez" düşüncesini uyandırıyor.

Bir başka konu, kullanılan Türkçe... Normal olarak yıllardır Almanya'da olan benim Türkçemin kötü olması, yeni Türkçe yayınların Türkçelerinin daha iyi olmasıdır. Karşılaştığım durum ise tam tersi...

Dahası, buraya Türkiye'de üniversiteyi yeni bitirmiş bazı gençler geliyorlar. Bu nasıl bir Türkçe ve bu nasıl bir cahillik...

"Türkiye'de üniversiteler iyi bir lise bile değiller" saptaması belki her üniversite için geçerli değil, ama yüksek okulların büyük bölümü için geçerli...

Kötü bir lise eğitiminden gelmiş birisi için üniversitenin yapabileceği fazla bir şey yoktur.

1968'de yirmi yaş civarında olan insanların sahip oldukları ileri genel kültür düzeyi, iyi bir orta öğrenim görmüş olmalarına bağlıdır. ve bilinen bir gerçektir: İyi bir genel kültür düzeyiniz yoksa, hiç bir şeyi doğru dürüst öğrenemezsiniz.

Bir konu belirli bir düzeye kadar öğrenildikten sonra, başka konularla ilişki kurulmadan daha fazla öğrenilemez duruma gelir. Bu nedenle, genel kültür düzeyiniz iyi ise, yeniyi çabuk öğrenirsiniz.

Peki hiç mi dergi okumuyorum?

Almancaları okuyorum, bazen de İngilizceleri...

İnanır mısınız, Almanya'da büyümüş ve bu ülkede sol politikayla ilgilenen göçmen kökenliler dergilerle ilgilenmiyorlar. Sol neyi tartışıyor, kim ne diyor? İlgilerini çekmiyor. Burada sorun dil bilmekle ilgili değil. Dili biliyorlar, ama hangi dili biliyorlar?

Türkçe'de de, biliyorsunuz, normal Türkçe ve politik Türkçe ayrımı vardır. İkincisi kursta öğrenilmez, öncelikle bu Türkçeyi kullanan yayınların okunmasıyla öğrenilir. Aynı durum Almanca için söz konusudur. Politik Almancaya yabancı iseniz, dergi okumanız zordur.

Bir de, "insan bildiği kadar anlar" denir. Okuduğunuz konu hakkında önceden bilginiz yoksa, yazıyı anlayamazsınız. Teorik yazılar konuyu baştan alıp anlatmazlar. Temel saptamaların bilindiğini kabul ederler ve buradan hareket ederek konuyu ele alırlar.

Okuduğunuz konu hakkında yeterli ön bilginiz yoksa, içinizi kaçınılmaz olarak sıkıntı basar.

Bir derginin her sayısı iyi değildir. Belki iyidir de sizin ilginizi çeken konular yoktur ya da azdır. Bu durum New Left Review'da sık sık karşıma çıkar. her sayıda ilgimi çeken bir yazı ya vardır ya yoktur.

Almancalarda ilgimi çeken yazılan daha fazladır. Mesela aylık Sozialismus dergisi güncel konularda içerik olarak iyi makalelerle doludur.

Bir başka sol dergi Argument, ki geçenlerde 50 yılı geride bıraktı, daha ağır bir dergidir. Bu derginin yaklaşık 300 sayfalık dosya türü sayıları tek kelimeyle muhteşemdir. mesela 50. yıl sayısı tümüyle eleştirel entellektüel pratik konusuna ayrılmış. 20. yüzyılda nasıldı, bugün nasıl ve neden böyledir?

Konu sol için hayati önem taşıyor, çünkü sol özellikle 1970'li yıllardan başlayarak entelektüelleri kaybetti. Aydınlardan söz etmiyorum, hele de bizdeki gibi yarım hatta çeyrek aydınlardan... Alanında isim yapmış olan ve toplumsal gelişmelere müdahale eden insanlardır söz konusu olan... Bu anlamda entelektüellik sadece bilgiyi değil, belirli bir politik duruşu da içerir. Bu duruşun mutlaka sol olması gerekmez. Ben zaten sağ entelektüeli Avrupa'ya gelinceye kadar görmemişim.

Bir de bazı dergi sayıları vardır ki, okurken mest olursunuz. bir dergide bu kadar fazla iyi yazı, üstelik de ilgi duyduğunuz konularda iyi yazı kolay kolay bir araya gelmez.

Almanya'nın tanınmış sol dergilerinden PROKLA'nın 155. sayısı da böyle bir sayı...

Bir yazı sovyet demokrasisi ile ilgili... Ya da komün demokrasisi... Yasama ve yürütmenin tek elde toplandığı, seçilenlerin her zaman geri alınabildiği demokrasi...

Ülkemizde biliyorsunuz, bu konuda hemen Paris Komünü akla gelir, arkasından Lenin'in bu konuda yazdıkları... Peki sonra ne olmuş, kimse merak etmez!

Almanya'da kısa süren 1918 devriminde bu demokrasi hayata geçirilmiş. Karl Korsch ve Max Adler konuyu teorik yönden geliştirmişler ve özellikle uygulamada ortaya çıkan çıkmazlar üzerinde durmuşlar.

Alex Demirovic'in konuyla ilgili yazısı bu bakımdan son derece önemli... Hele de taban demokrasisi, doğrudan demokrasi gibi saptamaların konuyu bilir bilmez herkesin ağzında dolaştığı bir dönemde özellikle önemli...

İkinci yazı, tam benim konumla ilgili... Raul Zelik'in yazısının başlığı uzun:

Kapitalizmden sonra: Devlet sosyalizmi ekonomik olarak neden yetersizdi ve bugünkü seçenekler nelerdir?

Yazar, içerik olarak, benim 1989-Berlin Duvarı kitabında ifade ettiğim görüşe yakın duruyor: Üretim araçlarında kamu mülkiyeti ve merkezi plan ekonomisi koşullarında, üretim araçlarının yenilenmesi ya da teknolojik sıçrama ciddi sorunlarla karşılaşır.

Yazar benim Demokratik Almanya Cumhuriyeti tarihinden çıkardığım sonuca bambaşka bir yönden ulaşıyor: Makro ekonomik teoriden hareket ediyor ve 1960'lı yıllardaki konuyla ilgili tartışmaları ele alıyor.

Ben de konuyu iyi bildiğimi falan sanıyordum, oysa ki, 20. yüzyılın ortalarında konu hayli gündemdeymiş.

Sonuca gelirse: Kapitalizmin 1929'dan beri yaşadığı en büyük kriz, aynı zamanda solun da kriziydi, çünkü savunabileceği inandırıcı bir seçenek yoktu. Bu nedenle krizden yararlanamadı.

Sayıca az ama oldukça kaliteli dergilerde kapitalizmden çıkış yolları tartışılıyor. Tartışanlar aynı zamanda sol pratiğin de içindeler...

Sorun sadece genel teori değil, aynı zamanda uygulamalı pratik...

Mesela doğrudan demokrasi, sovyet demokrasisi, taban demokrasisi arasında önemli fark olmadığını zannedirdim. Hiç de benim bildiğim gibi değilmiş... Bunların hepsinin pratikleri var ve benim için en önemlisi, bu pratiklerde ortaya çıkan sorunlar tartışılıyor.

Dünü aşmak, gelişmek zaten başka türlü nasıl mümkün olabilir?